

НАПРЯМ 4. ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-449-1-14>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шашенков Д. М.

*кандидат психологічних наук,
помічник начальника науково-методичного відділу
забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти
Харківського національного університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба
м. Харків, Україна*

Шашенкова А. О.

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри наук про здоров'я
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

Трансформаційні процеси суспільно-політичного характеру, спричинені повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України, змушують вчених суттєво коригувати процес проведення наукових досліджень. Ці зміни вимагають адаптації традиційних методологій до нових реалій, що склалися внаслідок війни. Фізичні й психологічні загрози, обумовлені воєнними діями, вимушена міграція, згубний вплив інформаційної війни, незручності, що пов'язані з відключенням електроенергії або тривалими повітряними тривогами тощо – фактори, які створюють безпрецедентні виклики для стабільної життєдіяльності наукової спільноти.

Розробка та впровадження адаптивних методологічних підходів є критично важливою умовою забезпечення якості та релевантності досліджень у складних умовах сьогодення. На основі аналізу наукових літературних джерел [1; 2], встановлено, що трансформація методології досліджень в умовах воєнного стану полягає в такому:

По-перше, розширення доступу до наукових джерел. Повномасштабна війна супроводжується руйнуванням критичної інфраструктури, функціонування якої безпосередньо впливає на доступ до наукових ресурсів, важливих на всіх етапах проведення досліджень. Так,

обмеження в роботі бібліотек, архівів і наукових лабораторій стає перешкодою в можливості дослідників отримувати необхідну інформацію й використовувати відповідне обладнання. Таким чином, постає необхідність у пошуку альтернативних джерел інформації. Вважаємо, що частково вирішити означену проблему може використання електронних баз даних, доступних через інтернет, а також співпраця з наукометричними базами інших країн, які спроможні надати необхідні ресурси дистанційно. Наприклад, онлайн-бібліотеки та архіви можуть стати ресурсною базою для науковців, які не мають доступу до безпосередніх, фізичних джерел.

По-друге, застосування альтернативних методологічних підходів. Використання традиційних кількісних методів емпіричного дослідження може бути обмежене у зв'язку із труднощами в зборі даних чи відсутності доступу до респондентів. В таких умовах важливим постає перехід до альтернативних, якісних методів дослідження – глибинні інтерв'ю, фокус-групи, контент-аналіз, метод експертної оцінки, моделювання тощо. Означені експериментальні методи дозволяють одержати детальну інформацію про досліджувані явища, зберегти наукову обґрунтованість, незважаючи на обмежений доступ до безпосередніх емпіричних досліджень.

По-третє, поглиблене застосування дистанційних та цифрових інструментів. Інформаційні технології мають надзвичайне значення у забезпеченні безперервності наукових досліджень в умовах повномасштабної війни. Ресурси, які дозволяють віддалено проводити експеримент на всіх його етапах (гугл-форми, відеоконференції тощо), вирішують проблему, при якій науковець не може провести емпіричне дослідження безпосередньо, офлайн. Віртуальні лабораторії і програми аналізу великих даних також відіграють важливу роль в продовженню та забезпеченню українських наукових пошуків.

По-четверте, врахування етичної проблематики. У ситуаціях збройного конфлікту етичні аспекти досліджень набувають особливого значення. Дослідницькі роботи, спрямовані на роботу з постраждалим населенням, мають враховувати аспект захисту прав й інтересів дослідницької вибірки. Важливим інструментом такої роботи є інформована згода, але слід, зважаючи на ймовірний стресовий стан респондентів, забезпечити зрозумілість та добровільність участі у дослідженні. Головним принципом роботи з означеною категорією респондентів є конфіденційність отриманих даних, науковець має не лише зашифрувати дані, але й ретельно спланувати способи їх зберігання та обробки.

По-п'яте, трансформація актуальної тематики наукових пошуків. Повномасштабна війна суттєво впливає на тематику дисертаційних досліджень. Пріоритетним стають питання безпеки й оборони,

соціальних і економічних наслідків війни, психологічної підтримки постраждалих, відновлення критичної й громадянської інфраструктури тощо. Перед науковцями постає завдання швидко орієнтуватися в мінливих соціальних запитах, сприяти вирішенню актуальних для держави та суспільства проблем.

Отже, трансформація методології досліджень в умовах повномасштабної війни є важливою для забезпечення стабільної та безперервної наукової діяльності. Сучасний науковець має гнучко мислити, швидко реагувати на мінливі соціальні запити, застосовувати інноваційні підходи. Незважаючи на складні часи, наукова спільнота має виявити стійкість й спільність, що забезпечити ефективність науково-дослідницької діяльності.

Література:

1. Бень Я. В. Методологія дослідження механізмів реалізації демократії участі в умовах воєнного стану в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2023. № 3(21). 143–153.
2. Староста В. І. Методологія наукових досліджень : навчально-методичний посібник для самостійної роботи здобувачів освіти. Вид. 2-ге, випр. і доп. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2023. 72 с.